

Pioniers verkennen de toekomst

Aan het begin van dit nieuwe millennium, ontvangt u hierbij de eerste nieuwsbrief van 'Koeien & Kansen'! Een half jaar na de officiële start brengen we u met deze uitgave op de hoogte van de voortgang en resultaten van het project. Het is de bedoeling dat op deze wijze vier keer per jaar te doen. In dit eerste artikel een kort overzicht van de stand van zaken.

Voor degenen die nog niet eerder over het project werden geïnformeerd; de ondertitel geeft aan waar het om gaat: 'pioniers duurzame melkveehouderij'. Die pioniers zijn een groep enthousiaste en gemotiveerde melkveehouders uit alle streken van ons land en van alle grondsoorten. Zij vormen de spil van het project. Samen met een groep onderzoekers en voorlichters maken zij plannen om al in 2000 te voldoen aan de eindnormen van MINAS. Tegelijkertijd meten we de effecten op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, de ammoniakemissie, de bodemvruchtbaarheid en de bedrijfseconomie. We proberen dus de relatie te ontrafelen tussen de activiteiten van de boer en de kwaliteit van het milieu. Dat moet ons uiteindelijk handvatten opleveren voor het zo boervriendelijk mogelijk oplossen van de milieuproblemen.

Maar we focussen ons niet alleen op mineralenverliezen. Ook gewasbescherming, natuur, landschap en dierlijk welzijn behoren tot het aandachtsgebied van het project. Op al deze terreinen formuleert de samenleving haar randvoorwaarden. De visie van het project is dat de Nederlandse melkveehouders uitstekend in staat zijn om deze 'license to produce' duurzaam te verwerven. Hiervoor zijn nieuwe instrumenten en is nieuwe kennis nodig. 'Koeien & Kansen' wil daar een bijdrage aan leveren. In de eerste plaats door het doen van onderzoek. En in de tweede plaats door de resultaten daarvan te demonstreren en breed uit te dragen. Voor meer informatie over het project en de deelnemende veehouders, verwijs ik u naar de projectbrochure die tijdens de startbijeenkomst is uitgereikt. Wij zenden u desgewenst graag enkele exemplaren toe.

Nieuw mestbeleid

Bij de start van Koeien & Kansen stonden de MINAS-eindnormen gepland voor 2008. Maar enkele maanden geleden wijzigde het kabinet haar beleid onder druk van de EU. De twee belangrijkste wijzigingen in het nieuwe beleid zijn de vervroegde invoering van de MINAS-eindnormen in 2003 en het introduceren van een gebruiksnorm voor dierlijke mest. Wat betekenen deze beleidswijzigingen voor 'Koeien & Kansen'?

Ons doel was om al in 2001 de eindnormen te halen. Met het nieuwe beleid zagen wij onze 'voorsprong' op de praktijk verkleinen van zeven naar slechts twee jaar. De vraag rees: wat betekent dit voor 'Koeien & Kansen'. Moeten we de doelen bijstellen? Heeft het project zo nog wel zin? Op zoek naar antwoorden hebben we een bijeenkomst georganiseerd met de deelnemende veehouders, het projectteam en vertegenwoordigers van de ministeries van LNV en VROM.

Een middag discussiëren leverde het volgende op:

- juist nu is het project zinvoller dan ooit, omdat de praktijk sneller de mineralenverliezen zeer fors zal moeten reduceren en dus ook versneld behoefte heeft aan praktisch bruikbare informatie
- we gaan een uiterste poging doen om op alle K&K-bedrijven al in 2000, een jaar eerder dan aanvankelijk gepland, de eindnormen te realiseren
- de gebruiksnormen voor dierlijke mest zullen niet versneld worden ingevoerd. Het maximaliseren van de mineralenbenutting door verbetering van het management blijft daarmee de essentie van het project.

De belangstelling was groot bij de officiële start van Koeien & Kansen op het bedrijf van de maatschap Menkveld-Wijnbergen in Gorssel.

Een druk eerste jaar

Ondertussen heeft Koeien & Kansen haar eerste jaar achter de rug. Zowel de veehouders als de leden van het projectteam kregen heel wat voor hun kiezen. Het opzetten van de gedetailleerde registratie was een heel karwei. De registratie en verwerking van de gegevens over gewasproductie en bemesting verlopen inmiddels volledig elektronisch. Een deel van de gegevens moeten de veehouders helaas nog steeds op papieren lijsten invullen. Aan een volledige geautomatiseerd systeem wordt echter hard gewerkt. Zo zijn alle bedrijven in de loop van het jaar voorzien van elektronische weegapparatuur waarmee de voeropname van de diverse diergroepen nauwkeurig kan worden geregistreerd. Een eerste analyse van de veevoeding vindt u verderop in deze nieuwsbrief.

Een andere grote klus was het in kaart brengen van de uitgangssituatie op de bedrijven en het opstellen van de bedrijfsontwikkelingsplannen. Een rapport waarin de selectie van de bedrijven en hun uitgangssituaties zijn beschreven kunt u deze winter tegemoet zien. Interessant onderdeel daarbij is de beschrijving van de persoonlijke strategieën en bedrijfsdoelen van de individuele deelnemers. Hierover zal binnenkort een apart deelrapport verschijnen van het LEI. In dat rapport vindt u ook het verslag van de 'spelsimulatie'. Hierbij rekenden de veehouders zelf diverse pakketten van maatregelen voor hun eigen bedrijf door. Die spelsimulatie was één van de stappen bij de totstandkoming van de bedrijfsontwikkelingsplannen. In de volgende nieuwsbrief leest u daarover meer.

Tot slot kregen we van de overheid vorig najaar de opdracht het project met nog eens vijf bedrijven uit te breiden. Vier van de vijf nieuwe deelnemers stellen we op de volgende twee pagina's aan u voor.

U ontvangt deze nieuwsbrief omdat wij uw betrokkenheid bij het project bijzonder op prijs stellen. Mocht u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen hebben dan vernemen wij die graag.

Carel de Vries
(projectleider Koeien & Kansen)

D'66-voorman Pieter Ter Veer stimuleert het politieke en maatschappijkritische geweten van de deelnemers tijdens de startdag

Even voorstellen

Koeien & Kansen groeit uit naar 17 deelnemers

Op droge zandgronden lijken melkveehouders moeilijk te kunnen voldoen aan de door de overheid gestelde milieudoelen voor nitraatuitspoeling. Vandaar de voorgestelde aanscherping van de eindverliesnormen van MINAS voor deze gronden. Om meer inzicht te krijgen in de relatie tussen bedrijfsvoering en grondwaterkwaliteit, hebben de ministeries van LNV en VROM 'Koeien & Kansen' gevraagd om het project uit te breiden met vijf extra deelnemers op droge zandgronden. Vier daarvan stellen we nu aan u voor, met de vijfde kunt u in de volgende nieuwsbrief kennismaken.

Bedrijfsgegevens

Het bedrijf van Ad (44) en Ine (41) Schepens bestaat uit 15,3 ha grasland en 11,2 ha snijmaïs. De grondsoort is zeer droogtegevoelig zand. Het hele areaal kan kunstmatig beregend worden. Schepens heeft 45 melkkoeien en 50 stuks jongvee. Het quotum bedraagt 429.000 kg melk. Naast het rundvee heeft Ad (bij aanvang van het project) ook nog 210 vleesvarkens.

Ad runt het bedrijf samen met zijn echtgenote Ine (41) en zijn zoon Mark (16). Op termijn zal Mark in de voetsporen treden van zijn vader. Daarom wil Ad vooruit met zijn bedrijf. Met deelname aan Koeien & Kansen wil hij onderzoeken welke mogelijkheden zijn bedrijf heeft voor een duurzame toekomst. Daarbij gaat het naast milieu, natuur en landschap ook om inkomen. 'Van idealisme kan ik niet eten. Het gaat om de balans, met aan de ene kant de maatschappelijke randvoorwaarden en aan de andere kant mijn gezin.'

Water en mineralen spelen een hoofdrol bij de gewasproductie op de arme, droogtegevoelige zandgrond. Evenals veel collega's is Ad een enthousiast gebruiker van de beregeningsplanner, onderdeel van het project Beregenen op Maat van de provincie. De droogtegevoeligheid van de grond komt duidelijk tot uiting in het grondgebruik. Ruim 40% van het areaal is maïsland. 'Maïs is in onze situatie een oogstzekerder gewas dan gras. En

Maatschap Schepens in Maarheeze

'Duurzaamheid is zoeken naar de balans tussen maatschappij en gezin'

Langs de A2 tussen Eindhoven en Weert en uitkijkend op tankstation bij Maarheeze ligt het bedrijf van de maatschap Schepens. Kenmerkend voor dit bosrijke gebied zijn de jonge, droogtegevoelige ontginningsgronden. Zowel qua mineralenmanagement als watermanagement brengt dit zo zijn eigen problemen mee.

met haast drie g.v.e. per ha, hebben we al het voer nodig dat we kunnen produceren.'

Actief streven naar een verbetering van het mineralenmanagement is niet nieuw voor Ad. Afgelopen jaren heeft hij al een aantal maatregelen genomen om zijn mineralenefficiëntie te verhogen. Zo is de melkproductie van de koeien verhoogd, heeft hij een deel van het mengvoer vervangen door bijproducten en past hij voor de koeien siëstabeweidings toe. Dat dit niet direct tot uiting komt in zijn mineralenoverschot komt vooral door de vleesvarkens.

Het overschot voor de MINAS-aangifte van 1998 was 294 kg stikstof en 61 kg fosfaat per ha (gemiddeld). Ad denkt deze overschotten verder te verlagen door allereerst het afstoten van de vleesvarkens. Daarnaast wil hij het mes zetten in het jongvee. Ook het weglaten van de rijenbemesting bij de maïsteelt ziet hij als oplossing.

Een verdere verlaging van de stikstofkunstmestgift op grasland ziet Ad niet zitten. 'We strooien nog maar 240 kg per ha. Alleen als alle andere mogelijkheden zijn uitgeput wil ik nog wel eens kijken of het nog lager kan, maar ik ben bang dat me dat te veel gras gaat kosten.'

Maatschap van Laarhoven in Loon op Zand

'Koeien en grasland moeten weer ouder worden'

Hoog en droog is in het kort de positie van de maatschap van Laarhoven in Loon op Zand vlak tegen de Loonse en Drunense Duinen. De zeer droogtegevoelige zandgrond maakt een goede mineralenbenutting tot een echte uitdaging. Een uitdaging die Cor tot nu toe niet uit de weg is gegaan.

'Ik ben hier geboren en getogen en zou het prettig vinden wanneer mijn opvolgers dit ook nog generaties lang kunnen zeggen.' Cor is een echte studieclubboer en heeft inmiddels al in heel wat studieclubs meegedraaid. De laatste is het Platform Duinboeren, waarin Cor fungeerde als projectleider Water. 'Twee weten meer dan één', is zijn motto. Met deelname aan Koeien en Kansen wil de maatschap laten zien dat voldoen aan de verliesnormen niet per definitie een grote economische achteruitgang betekent.

Uiteraard drukken de droogtegevoelige grond en de bosrijke omgeving een belangrijk stempel op het bedrijf. Binnen de eigen grenzen blijft het bos echter beperkt tot een zelf-onderhouden houtwal en de zeer bosrijke erfbeplanting. Hoewel het stikstofoverschot volgens de MINAS-aangifte inmiddels is gedaald naar zo'n 200 kg per ha, geeft Cor met een simpele rekensom aan dat de kunstmestgift op grasland nog verder omlaag moet. 'Een kg zuivere stikstof levert me ongeveer zeven kg droge stof gras op en kost nu f 1,10. Per saldo een winst van zo'n 65 cent per kg stikstof. Straks komt daar een overschothoofding van vijf gulden overheen en slaat de winst dus om in een verlies.' Bij het huidige grondgebruik en de verscherpte normen zal hij richting 130 kg moeten zakken.

Minder stikstof op grasland betekent dat iedere kg maximaal rendement op moet leveren. Kunstmatige berekening is daarvoor onmisbaar. Voor Cor een reden om al vanaf het begin mee te doen aan het project Beregenen op Maat van de provincie Noord-Brabant. 'Onze grond is net een vergiet. Je

Bedrijfsgegevens

Cor (52) en Corrie (48) van Laarhoven melken met 69 koeien een quotum vol van 486.000 kg melk. Het bedrijf heeft 54 stuks jongvee. Het areaal bestaat uit 27 ha grasland en 4,8 ha snijmaïs. De grondsoort is zeer droogtegevoelig zand. Het hele areaal kan kunstmatig beregend worden.

kunt 'em vochtig maken, maar nat krijg je 'em nooit.' Zijn bemestingsstrategie heeft Cor hierop aangepast. Als het maximale vochthoudend vermogen van de grond bereikt is en de berichten voorspellen regen, dan stelt hij de bemesting uit.

Een andere mogelijkheid om de mineralenoverschotten te verlagen is nog minder jongvee aanhouden. Dit betekent minder vaarzen aan de melk en dus minder extra krachtvoer voor een jeugdtoeslag. Bovendien gaat dan vanzelf de gemiddelde leeftijd van koeien omhoog. En oudere koeien geven meer melk en hebben minder krachtvoer nodig. 'Het mes snijdt aan twee kanten. Ik kan met minder koeien m'n quotum volmelken en heb ook nog eens minder krachtvoer nodig. Beide zijn gunstig voor m'n portemonnee en m'n mineralenoverschot.'

Een soortgelijke redenering gaat op voor grasland. Ook oud grasland lijkt efficiënter met mineralen om te gaan dan jong grasland. Of het door het standweiden komt weet Cor niet, maar sommige percelen zijn al meer dan dertig jaar oud. Iets wat zeker in Brabant niet veel voorkomt. Voor Cor reden genoeg om beide sporen bewust te bewandelen.

Bedrijfsgegevens

Op 35,5 ha lichte zandgrond in Alphen (Noord-Brabant) houden Jozef (58) en Patrick (26) 60 melkkoeien en 57 stuks jongvee. Het land, bestaande uit 22,3 ha grasland en 13,2 ha snijmaïs, kan allemaal worden beregend. Het melkquotum bedraagt ruim 545.000 kg met 4,44 % vet.

Waarom dan toch meedoen aan Koeien & Kansen? Voor Jozef is het antwoord simpel. Hij wil onder begeleiding de MINAS-eindnormen halen. 'Ik weet dat het moet, maar we hebben nog wel een flinke stap te gaan.' In het project Koeien & Kansen hoopt hij de bijstand vinden die daarvoor nodig is. Helemaal vreemd is deze wens trouwens niet voor de maatschap, want om dezelfde reden hebben ze deelgenomen aan de eerste fase van het project Praktijkcijfers.

Uit de mineralenboekhouding blijkt dat de maatschap voor een grote uitdaging staat. De MINAS-aangifte voor 1999 kwam (voorlopig) uit op een stikstof- en fosfaatoverschot van respectievelijk 203 en 30 kg per gemiddelde ha. Zeker wat betreft het stikstofoverschot moet nog veel gebeuren. Gebaseerd op uitspoelingsgevoelige grond en het huidige bouwplan, luidt de eindnorm bij onveranderd beleid namelijk zo'n 110 kg stikstof per ha.

Jozef en Patrick denken de MINAS-eindnormen te kunnen realiseren met een combinatie van maatregelen. Als eerste zullen ze geen varkensmest meer aanvoeren. Daarnaast willen ze de kunstmestgift op het grasland verlagen; momenteel zit die op 350

Maatschap Hoefmans in Alphen (NBr)**'Beregenen is geen luxe, maar bittere noodzaak'**

In de bosrijke omgeving tussen Alphen en Chaam ligt sinds tien jaar het bedrijf van de Maatschap Hoefmans. Het is één van de zo vele karakteristieke, op jonge ontginningsgronden gelegen, Brabantse melkveebedrijven. De grond geeft hier niets cadeau. Voor een goede gewasopbrengst is extra aandacht nodig voor water en meststoffen.

kg per ha. De introductie van klaver zien ze als een mogelijke deeloplossing. Aan normen voldoen is één ding, maar Jozef blijft toch met een groot vraagteken zitten: 'blijft de productiviteit van de grond op peil?'

De productiviteit van de lichte zandgrond is erg afhankelijk van de vochtvoorziening. Als deelnemers aan het project Beregenen op Maat van de provincie Noord-Brabant hebben ze inmiddels veel ervaring opgedaan met effectief beregenen. Probleem blijft echter het beregeningsverbod in de maand mei. 'Omdat ze 90% van onze wintervoorraad bepalen, zijn juist de eerste twee sneden gras op deze grond van groot belang. Een goede mineralenbenutting is pas mogelijk als deze ongestoord kunnen groeien. Dat betekent dat we regelmatig al in mei zouden moeten beregenen.'

Beregenen is niet de enige oplossing voor het watertekort. Ook het aanwezige water langer vasthouden is een mogelijkheid. Daarom maait Jozef de sloten nu nog maar eens per twee jaar. Verder plaatst het waterschap binnenkort sluizen in de belangrijkste

watgangen.

Hoewel de melkproductie van de Hoefmans' al op een erg hoog niveau ligt (9.300 kg per koe), denken ze deze met veeverbetering en een nog efficiëntere voeding nog hoger te krijgen en zo te komen tot een hogere mineralenbenutting. Ook verlaging van de jongveebezetting zien ze als een belangrijk aandachtspunt.

Naast water en mineralen krijgen ook natuur en landschap aandacht. Bij het bedrijf hoort 0,3 ha bos.

Maatschap Eggink in Laren (Gld)**'Kennis heb je nooit genoeg'**

'Kennis moet je verzamelen, gebruiken en weer uitdragen.' Dat is het motto van Jan en Anneke Eggink in het Gelderse Laren. De afgelopen jaren hebben al enige honderden belangstellenden het Larense bedrijf bezocht om zich te laten bijpraten over het wel en wee van een goed mineralenbeheer op droge zandgronden.

Ondanks zijn jeugdige leeftijd is Jan Eggink, wat je noemt, een oude rot in het vak. Al in de periode dat hij nog samen met zijn vader in maatschap zat, was hij een pionier voor duurzame melkveehouderij. We spreken dan over 1987. In die tijd startte onder leiding van het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) een aantal studiegroepen voor de ontwikkeling van de mineralenbalansen zoals we

die nu kennen. Jan was één van de deelnemers. Terugkijkend constateert Jan met een evenzo trotse als tevreden glimlach op z'n gezicht, dat zijn bedrijf daardoor al vanaf 1991 aan MINAS-eindnormen voldoet. Waarbij veel collega-veehouders vraagtekens plaatsen, plaatsen Jan en Anneke dus uitroepetekens. Want het kan wel, aan de normen voldoen en ook nog eens een goed inkomen hebben. Jan voegt daaraan toe: 'Je moet je bedrijf en je omgeving kennen, vervolgens een duidelijk doel stellen en daar doelbewust naartoe werken.' Deze filosofie draagt Jan uit waar hij maar

kan. Het was tevens één van de belangrijkste drijfveren om in 1992 mee te doen aan het project Management op Duurzame Melkveebedrijven (MDM) dat min of meer de voorloper was van Koeien & Kansen.

De periode als MDM-bedrijf (1992-1997) heeft het de maatschap Eggink geen wind-eieren gelegd. Door discussies met bezoekers, andere deelnemers en met begeleiden-

Bedrijfsgegevens

Jan (40) en Anneke (38) Eggink hebben samen een bedrijf met 58 melkkoeien en 55 stuks jongvee. Ze melken een quotum vol van 435.000 kg. De maatschap beschikt over 33,5 ha matig tot sterk droogtegevoelige grond. Het areaal bestaat uit 22 ha grasland, 7 ha snijmaïs en 4,5 ha suikerbieten. Alleen op de huiskavel (23 ha) is beregening mogelijk.

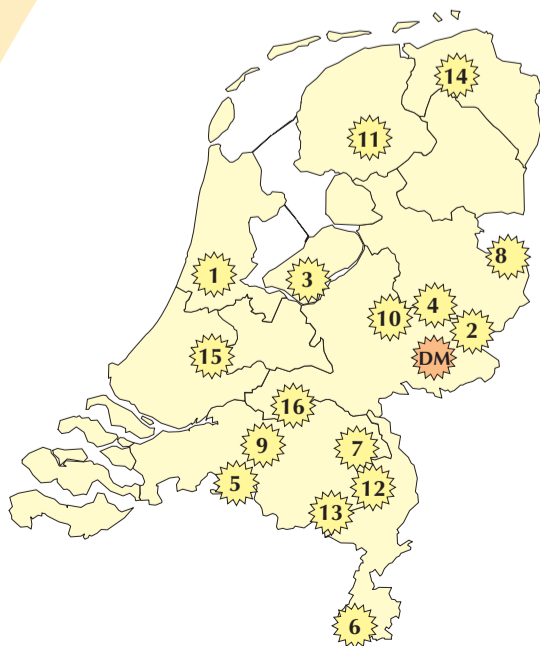
de onderzoekers en voorlichters, is het bedrijfsmanagement en het mineralenmanagement continue aangescherpt. De stikstofkunstmestgift op grasland is inmiddels gedaald tot 150 kg per ha.

Daarbij hoort uiteraard een optimaal gebruik van de dierlijke mest. Dit is bovendien de reden dat het jongvee op stal blijft en de koeien maar een beperkt aantal uren weiden. Al met al ligt het MINAS-overschot nu op ongeveer 100 kg stikstof en tien kg fosfaat per ha. De volgende uitdagingen liggen vooral op het gebied van diergezondheid, water, energie en milieu.

Tijdens de MDM-periode deed het bedrijf, samen met twee andere Gelderse MDM-bedrijven, ook mee aan het provinciale project Voorbeeldbedrijven Duurzame Landbouw. De subtitel van Koeien & Kansen, 'Pioniers Duurzame Melkveehouderij' is de maatschap Eggink dus op het lijf geschreven.

De deelnemers zijn nu:

1. Kees en Bram Boekel in Assendelft
 2. Bennie en Thea Bomers in Eibergen
 3. Johan en Carla Dekker in Zeewolde
 4. Jan en Anneke Eggink in Laren (Gld)
 5. Jozef en Patrick Hoefmans in Alphen (NBr)
 6. Gerrie, Tonny en Guido van Hoven in Cadier en Keer
 7. Jos en Margret de Kleijne in Landhorst
 8. Jan en Maria Kuks in Nutter
 9. Cor en Corrie van Laarhoven in Loon op Zand
 10. Bertus Menkveld en Hennie Wijnbergen in Gorssel
 11. Sjoerd en Hinke Miedema in Haskerdijken
 12. Mark Pijnenborg en Marianne van Kempen in Ysselsteyn
 13. Ad en Ine Schepens in Maarheeze
 14. Cees Sikkenga en Jitske Bleker in Bedum
 15. Marinus en Arja de Vries in Stolwijk
 16. Kees en Jannie van Wijk in Waardenburg
- DM Proefbedrijf voor melkveehouderij en milieu De Marke

Weten is wegen

Ureumgehalte melk bevestigt noodzaak goede voerweging

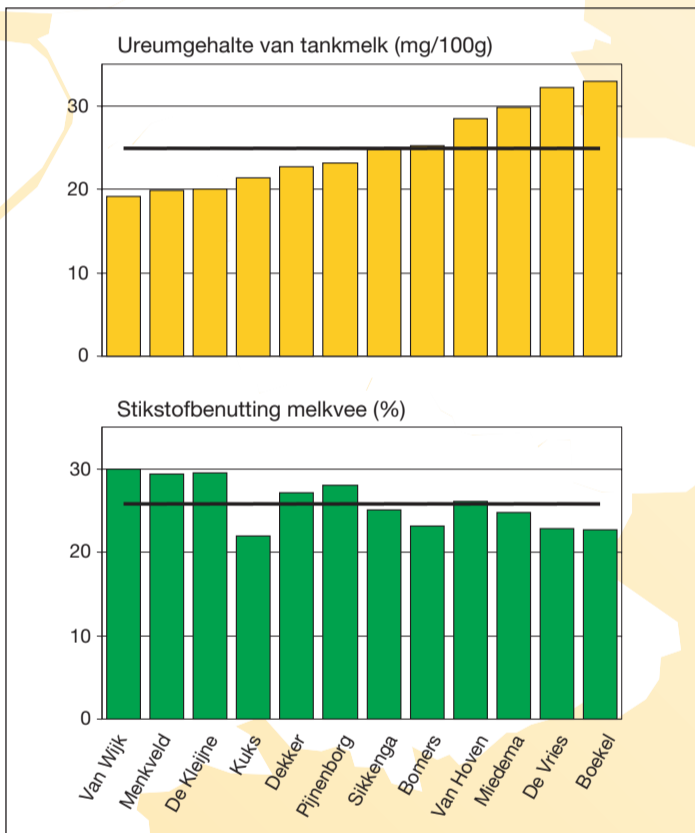
Afgelopen jaar is veel tijd en energie gestoken in het uniformeren van de gegevensstroom. Vrijwel alle deelnemers beschikken nu over weegapparatuur waarmee ze nauwkeurig de voeropname van het vee kunnen registreren. Voor de berekening van de stikstofbenutting van het vee levert dit belangrijke informatie. Het ureumgehalte blijkt hiervoor een goede graadmeter. Dit artikel geeft een indruk voor de weideperiode van 1999.

Mineralengebruik is, naast water, energie, bestrijdingsmiddelen, natuur en landschap, één van de hoofdthema's van Koeien & Kansen. Nadruk ligt op het halen van de MINAS-eindnormen voor het toelaatbaar stikstof- en fosfaatoverschot.

Het uitgangspunt is simpel. Hoe beter de stikstofbenutting, hoe minder stikstof nodig is. Dit geldt zowel voor de melkproductie als voor de gewasproductie. Alles bij elkaar bepalen ze de stikstofbenutting van het bedrijf. In dit artikel beperken we ons tot de stikstofbenutting bij melkproductie. De gewasproductie komt in een volgende nieuwsbrief aan de orde. De stikstofbenutting bij melkproductie staat op één lijn met de eiwitbenutting van de dieren. Verreweg de belangrijkste stikstofbron is namelijk het voerwit. Voerwit bestaat uit Darmverteerbaar eiwit (DVE) en pensafbreekbaar eiwit, uitgedrukt als de Onbestendig Eiwitbalans (OEB).

Voor DVE is normvoeding het uitgangspunt, dus een behoefte dekking van 100 procent. Voor de OEB geldt een optimum van zo'n 300 tot 350 gram per dag.

Figuur 1 Gemiddeld ureumgehalte van tankmelk en gemiddelde stikstofbenutting van het melkvee op de bedrijven van de K&K-deelnemers in de weideperiode van 1999.

Weten is wegen, maar toch. Helemaal juist is het niet. Op praktijkbedrijven is het namelijk onmogelijk de grasopname van weidende koeien te wegen. Het enige dat we kunnen doen is deze zo goed mogelijk inschatten aan de hand van de gewogen opname aan bijvoeding (bijv. snijmaïskuil en krachtvoer) en de gemeten melkproductie. Al terugrekenend kun je dan de grasopname benaderen. Het blijft echter een schatting. Dit geldt ook voor de eiwitopname met gras. We weten bijvoorbeeld dat het eiwitgehalte van het gras in een aantal gevallen overschat is. De gegevens die we per koe (met weidegang) berekenen, moet u dus altijd met enige voorzichtigheid interpreteren. Zo ook de stikstofbenutting.

Hoewel... We weten dan misschien niet exact wat de koeien vreten, we w(m)eten wel wat ze ermee doen. Sinds juni 1998 ontvangen Nederlandse melkveehouders immers van iedere tankmelkleverantie, dus gemiddeld eens per drie dagen, het ureumgehalte van hun melk. Het ureumgehalte is een goede indicator voor de gemiddelde stikstofbenutting van de melkveestapel. Hoe meer eiwit niet, of niet goed, benut wordt, hoe hoger het ureumgehalte. Een hoog gehalte betekent impliciet een groot stikstofverlies via

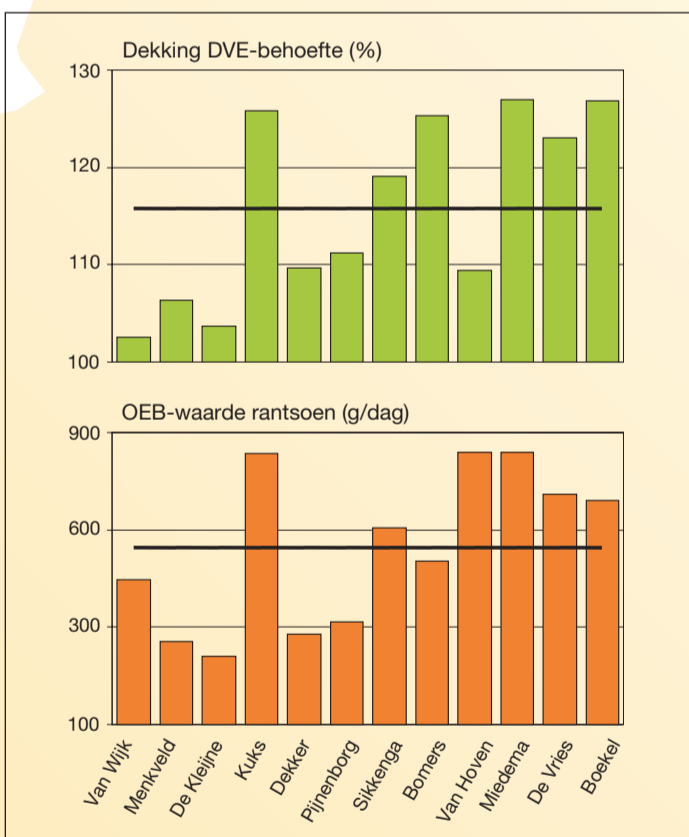
de urine. Waarden in het traject van 20 tot en met 30 noemen we normaal. Lager dan 20 is laag en hoger dan 30 is hoog. Overigens, melk zonder ureum bestaat niet!

Kijkt u met deze kennis naar het gemiddelde ureumgehalte van de deelnemers in de bovenste grafiek van figuur 1, dan ziet u dat de vier bedrijven rechts duidelijk boven het gemiddelde (de dikke zwarte lijn) van de groep zitten, waarvan twee met een gemiddelde van boven de 30. Of dit ook de bedrijven zijn die een lage (berekende) stikstofbenutting hebben, ziet u in de onderste grafiek van figuur 1. De overeenkomst is treffend. Haast alle vier liggen ze onder de lijn van het gemiddelde. Het gemeten ureumgehalte bevestigt dus de juistheid van de berekende stikstofbenutting.

De gemiddelde stikstofbenutting op de K&K-bedrijven bedraagt ongeveer 26 procent (figuur 1). Dit is een vrij normale waarde. De spreiding tussen de bedrijven is echter groot en loopt van 22 procent bij deelnemer Kuiks tot 30 procent bij deelnemer van Wijk.

Waarom lukt Kuiks nu niet, wat van Wijk wel lukt? Een foute vraag natuurlijk, want het ureumgehalte van Kuiks, dus wat de koeien echt met hun stikstofaanbod hebben gedaan, is immers prima. Blijkbaar is de berekening te onnauwkeurig. Iets wat overigens best kan kloppen, want Kuiks heeft de afgelopen periode weinig aan voerregistratie kunnen doen. Er zijn slechts enkele blokken voer gewogen, waarmee achteraf een schatting is gemaakt van de voeropname.

Figuur 2 Gemiddeld dekking van de DVE-behoefte en de gemiddelde OEB-waarde van het rantsoen van het melkvee op de bedrijven van de K&K-deelnemers in de weideperiode van 1999.

Voor de overige deelnemers is de berekende stikstofbenutting redelijk in lijn met het ureumgehalte. De verklaring van het hogere ureumgehalte van de eerder genoemde vier bedrijven, kunt u afleiden uit figuur 2. De onderste grafiek toont dat de vier uitschieters ver boven het optimumadvies van 300-350 OEB voeren. Daarnaast hanteren drie van de vier ook nog eens een erg ruime DVE-dekking. Kortom, de koeien krijgen meer eiwit dan ze nodig hebben.

Maar doen deze vier het nu zo fout? Waarschijnlijk niet. Kenmerkend is dat ze namelijk veel beweiding toepassen. En gras heeft een relatief hoog DVE- en OEB-gehalte, zeker onder beweidingomstandigheden. Zonder veel bijvoeding met eiwitarme voeders (snijmaïskuil en eiwitarm krachtvoer) is een verhoogd ureumgehalte dan onvermijdelijk. Dit wil overigens niet zeggen dat er geen verbeteringen mogelijk zijn. Het weideseizoen in 2000 heeft daarmee weer een extra uitdaging gekregen. Wordt vervolgd dus.

Eddy Teenstra

Eiwitovermaat door beweiding is vaak oorzaak van verhoogd ureumgehalte in de melk.

Colofon

Redactie:
E.D. Teenstra PV-Lelystad

Vormgeving:
TVA Mediaproducties B.V. Doetinchem

Layout en druk:
Drukkerij Cabri B.V. Lelystad

Gratis exemplaren van de nieuwsbrief zijn aan te vragen bij het secretariaat. Overname van artikelen is toegestaan mits voorzien van duidelijke bronvermelding